Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ NA hARDTEISTIMÉIREACHTA, 2013

LÉANN CLASAICEACH – GNÁTHLEIBHÉAL

(300 marc)

DÉ hAOINE, 14 MEITHEAMH – TRÁTHNÓNA 2.00 go dtí 5.00

- Tá ceisteanna ar **DHEICH dTOPAIC** ar an scrúdpháipéar seo.

- Tá na topaicí roinnte ina dtrí ghrúpa mar seo a leanas:

  Grúpa I : Na Topaicí 1 go 4.
  Grúpa II : Na Topaicí 5 go 7.
  Grúpa III : Na Topaicí 8 go 10.

- Ní mór d'iarrthóirí ceisteanna a fhreagairt ar **CHEITHRE THOPAIC** mar seo a leanas:
  Ní mór topaic amháin a roghnú as *gach ceann* de na trí ghrúpa agus is féidir an *ceathrú* topaic a roghnú as *ceann ar bith* de na trí ghrúpa.

- Ní mór d'iarrthóirí **SÉ CHEIST** a fhreagairt mar a leanas as na **CEITHRE** thopaic a roghnaíonn siad:

  Ní mór d'iarrthóirí **dhá** cheist a fhreagairt as dhá cheann de na topaicí a roghnaíonn siad agus ceist **amháin** as **gach** ceann den dá thopaic eile a roghnaíonn siad.

- Tá caoga marc ag gabháil le gach ceist. Tá 300 marc san iomlán ag gabháil leis an bpáipéar.

- Na fótagraif atá ag teastáil chun na ceisteanna ar na Topaicí 8 agus 10 a fhreagairt, tá siad ar fáil ar pháipéar, marcáilte le **X**, a ghabhann leis an bpáipéar seo.

Thall

GRÚPA 1: Na Topaicí 1 go 4

Topaic 1. An Aithin i mbun Cogaíochta.

(i) (a) Déan cur síos ar an bpáirt a d'imir Pagodonas, ceannasaí na Téibhe, i gCath Delium a troideadh idir na hAithnigh agus na Béóitiaigh in 424 R.Ch. (35)

(b) Conas a d'éirigh leis na Béóitiaigh seilbh a fháil ar theampall daingnithe Delium ar deireadh thiar? (15)

(ii) (a) Le linn na Díospóireachta i Sparta in 432 R.Ch., cé na hargóintí a chuir toscaireacht na Corainte chun cinn i bhfabhar na cogaíochta leis an Aithin? (25)

(b) Conas a d'fhéach cainteoirí na hAithne le cur ina luí ar Sparta gan dul i mbun cogaíochta? (25)

(iii) (a) In 414 R.Ch. sheol an ginearál Aithneach Nicias litir ón tSicil go dtí na hAithnigh. Tabhair breac-chuntas ar a raibh sa litir sin. (30)

(b) Conas a d'fhreagair na hAithnigh do litir Nicias? (20)

(iv) Scríobh nótaí **ar bheirt ar bith** díobh seo a leanas:

Gylippus, an ginearál Spartach; Agis, an Rí Spartach; Peiricléas, an polaiteoir Aithneach. (25, 25)

Topaic 2. Alastar Mór.

(i) In Iseas sa bhliain 333 R.Ch. chuaigh Alastar chun comhraic ina chéad chath in aghaidh Dháirias.

(a) Déan cur síos achomair ar chúrsa an chatha. (35)

(b) Conas a chaith Alastar le clann Dháirias i ndiaidh an chatha? (15)

(ii) Seacht mí a mhair léigear na Tuíre in 332 R.Ch.

(a) Cén fáth a raibh Alastar chomh meáite sin ar an gcathair a ghabháil? (10)

(b) Conas mar a bhí na cosantóirí in ann cur in aghaidh arm Alastair chomh fada sin? (30)

(c) Nuair a ghabh Alastar an Tuír, conas a chaith sé leis na daoine a bhí ina gcónaí sa chathair? (10)

(iii) In 326 R.Ch. dhiúltaigh arm Alastair Abhainn Hyphasis a thrasnú.

(a) Cé na hargóintí a d'úsáid Alastar nuair a d'fhéach sé le cur ina luí ar a chuid fear leanúint ar aghaidh? (25)

(b) Cé na hargóintí a d'úsáid Coenus nuair a d'fhéach sé le cur ina luí ar Alastar gur chóir dóibh casadh ar ais? (25)

(iv) Scríobh nótaí **ar bheirt ar bith** díobh seo a leanas:

Oilimpias, máthair Alastair; Roxane, bean chéile Alastair; Pairméinión, ginearál Alastair. (25, 25)

Topaic 3. An Saol agus Cúrsaí Smaointeoireachta i bPoblacht Dhéanach na Róimhe.

(i) Ón léamh atá déanta agat ar dhánta Chatallus, cad a d'fhoghlaim tú faoina phearsantacht? Mínigh do fhreagra. (50)

(ii) In 45 R.Ch. scríobh Cicearó litir chuig a chara Atticus inar chuir sé síos ar chuairt a thug Caesar agus a lucht leanúna ar a bhailtín in Pozzuoli.

(a) Déan cur síos ar ar tharla le linn na cuairte. (35)

(b) Cad a léirítear sa litir faoin gcaidreamh idir Caesar agus Cicearó an tráth sin? (15)

(iii) Nuair a bhí Iúil Caesar ag filleadh ar muir as an mBitín, ghabh foghlaithe mara as an gCilic é.

(a) Déan cur síos ar iompar Chaesair i leith an dreama a ghabh é nuair a bhí sé ina phríosúnach acu. (25)

(b) Cad a tharla do na foghlaithe mara nuair a lig siad amach Caesar? (15)

(c) Cad a thaispeánann an eachtra seo faoi charachtar Chaesair, dar leat? (10)

(iv) (a) Dar le Sallaistias, cén cineál fir ba ea Caitilíne? (15)

(b) Tabhair breac-chuntas ar an gComhcheilg Chaitilíneach. (35)

Topaic 4. Na Staraithe Rómhánacha.

(i) (a) Tabhair cuntas ar ghníomhréim Mharcas Antaine, ó bhás Iúil Caesar in 44 R.Ch. anuas go dtí Cath Aictiam in 31R.Ch. (40)

(b) Déan cur síos ar conas mar a fuair Cléópatra agus Marcas Antaine bás go luath i ndiaidh Chath Aictiam. (10)

(ii) "Cibé scéal é, bhí sé de chlú air uaidh sin amach gurbh fhear mór ban é." (*Beatha Ágastas* le Séatóinias)

Cén fhianaise a thugann Séatóinias a thugann le fios gurbh "fhear mór ban" Ágastas? (50)

(iii) Ón staidéar atá déanta agat ar shaothar Shéatóinias agus Thacatas cén tuairim a bhfuair tú de charachtar Thibir? Déan tagairt d'eachtraí ina shaol i do fhreagra. (50)

(iv) Scríobh nótaí **ar bheirt ar bith** díobh seo a leanas:

Livia, bean cheile Ágastas ; Cléópatra, Banríon na hÉigipte; Agrippina, bean chéile Chláidias. (25,25)

Thall

GRÚPA II: Na Topaicí 5 go 7

Topaic 5. An Drámaíocht Ghréagach.

(i) (a) Conas mar a rinneadh Rí na Téibhe d'Éideapús? (15)

(b) An dóigh leat gur rí maith ar na Téibhigh é Éideapús? Mínigh do fhreagra le tagairtí don dráma *Éideapús Rí*. (35)

(ii) (a) Cén scéal a thugann Créón go dtí an Téibh ó Oracal Apalló i nDeilfe? (15)

(b) Cad é a d'fhoghlaim Laius agus Jocasta ó Oracal Apalló roinnt mhaith blianta roimhe seo? (15)

(c) Cad é a d'fhoghlaim Éideapús féin nuair a thug sé cuairt ar Oracal Apalló agus cad a rinne sé dá barr? (20)

(iii) (a) Nuair a chas Méidé agus Iasón ar a chéile den chéad uair, chuir sí míbhuíochas agus feall ina leith. Cé na cúiseanna a thugann sí leis na cúisimh sin? (25)

(b) Cé na hargóintí a úsáideann Iasón ag féachaint len é féin a chosaint ar chúisimh Mhéidé? (25)

(iv) Imíonn an príomhcharachtar go drámata i ndeireadh *Méidé* le hEoiripidéas.

(a) Déan cur síos ar an teagmháil dheireanach idir Iasón agus Méidé. (35)

(b) An bhfuil an críoch sásúil nó míshásúil, dar leat? Mínigh do fhreagra. (15)

Topaic 6. An Eipic Ársa.

(i) (a) Déan cur síos ar a tharla nuair a thug Aeólas mála na ngaoth d'Odaiséas. (40)

(b) Cén duine ba mhó a raibh an locht air sa tubaiste seo? Tabhair cúis le do fhreagra. (10)

(ii) (a) Tabhair cuntas ar an gCath sa Halla a troideadh idir na Suirígh agus Odaiséas. (35)

(b) Ar thuill na Suirígh a gcuid pionóis, dar leat? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (15)

(iii) Tabhair breac-chuntas ar an bpáirt a d'imir an bandia Véineas, máthair Aeinéas i Leabhair 1-6 den *Aeinéid* le Veirgil. (50)

(iv) (a) Déan cur síos ar chuntas Aeinéas ar a iarrachtaí chun a chlann a shábháil an oíche ar scriosadh an Traí. (35)

(b) Cad a insíonn taibhse Chreusa, a bhean chéile, d'Aeinéas nuair a chasann siad ar a chéile? (15)

Topaic 7. Scríbhneoirí na Tréimhse Ágastaí.

(i) San *Aeinéid*, déanann Veirgil cur síos ar an turas a rinne Aeinéas agus an tSibil sa Domhan Thíos.

(a) Déan cur síos ar na huafáis agus ar na harrachtaí a chastar ar Aeinéas ar a thuras go dtí an Domhan Thíos. (35)

(b) Conas a mhíníonn an tSibil na sluaite anamacha a bhí ar bhruach na habhann? (15)

(ii) (a) Cad iad an dá achainí a dhéanann Proipeirtias ina dhán, *An Dá Achainí*, agus cé air a ndéanann sé na hachainíocha seo? (10)

(b) Cad é a d'fhoghlaim tú ón dán seo faoi dhearcadh Phroipeirtias i leith an ghrá? (10)

(c) An dóigh leat go raibh Sointia ina cúis sonais i saol Phroipeirtias? Tacaigh le do fhreagra le tagairtí do dhánta faoi Shointia ar do chúrsa. (30)

(iii) (a) Tabhair cuntas ar conas a casadh Horáit leis an Leadránaí ina dhán *An Leadránaí.* (30)

(b) An aontaíonn tú gur dán greannmhar é *An Leadránaí*? Déan tagairt don dán mar thacaíocht le do fhreagra. (10)

(c) Cad é a insíonn an dán seo dúinn faoi charachtar Horáit? (10)

(iv) "Bhí anbhá ollmhór sa chathair." (*Cogaíocht Aicmeach* le Livias)

(a) Mínigh cén fáth a raibh anbhá dá leithéid sa Róimh, dar le Livias. (15)

(b) Tabhair breac-chuntas ar an bpáirt a d'imir Menenius Agrippa i réiteach na géarchéime. (25)

(c) Cad a dheonaigh an tSeanaid do na gnáthshaoránaigh? (10)

GRÚPA III: Na Topaicí 8 go 10

Topaic 8. Ealaín agus Ailtireacht i Sochaí na Gréige.

(i) (a) Ainmnigh an foirgneamh a léirítear i bh**Fótagraf A** ar **Pháipéar X** agus luaigh an áit a bhfuil sé. (15)

(b) Ainmnigh an dá ord de cholúin Ghréagacha a léirítear sa struchtúr seo agus déan cur síos ar a bpríomhghnéithe. (25)

(c) Déan cur síos ar an úsáid a baineadh as foirgneamh den chineál seo sa tSean Ghréig. (10)

(ii) (a) Ainmnigh an dealbh cháiliúil a léirítear i bh**Fótagraf B** ar **Pháipéar X.** (10)

(b) Ainmnigh an dealbhóir. (10)

(c) Cén tréimhse den dealbhóireacht Ghréagach lena mbaineann an dealbh seo? (10)

(d) Cad iad na gnéithe den dealbhóireacht seo atá ina n-eiseamláirí tipiciúla den tréimhse seo? (20)

(iii) (a) Ainmnigh an dealbh a léirítear i bh**Fótagraf C** ar **Pháipéar X.** (10)

(b) Cá háit a raibh an dealbh seo suite i dtosach? (10)

(c) Cén tréimhse den dealbhóireacht Ghréagach lena mbaineann an dealbh seo? (10)

(d) Cad iad togha na ngnéithe den dealbhóireacht seo, dar leat? (20)

(iv) (a) Ainmnigh an rilíf mhóideach a léirítear i bh**Fótagraf D** ar **Pháipéar X.** (10)

(b) Mínigh cad a chiallaíonn "rilíf mhóideach". (15)

(c) Cad atá taitneamhach sa dealbh seo, dar leat? (15)

(d) Cá háit a mbeadh an cineál seo den rilíf mhóideach le fáil? (10)

Topaic 9. An Fealsamh sa tSochaí: Staidéar ar Shócraitéas agus ar Phlatón.

(i) (a) Cé na hargóintí a úsáideann Sócraitéas chun a dhearcadh a chosaint, "gur chóir d'fhir agus do mhná na gairmeacha céanna a shaothrú, in ainneoin na ndifríochtaí ollmhóra aiceanta eatarthu"? (*An Phoblacht* le Platón) (35)

(b) An aontaíonn tú lena chuid argóintí? Tabhair cúiseanna le do fhreagra. (15)

(ii) "Cén cineál scéalta atá i gceist agat agus cén locht a fhaigheann tú iontu?" (*An Phoblacht,* le Platón)

(a) Tabhair samplaí den chineál scéalta ba mhaith le Sócraitéas a chosc. (15)

(b) Cén fáth a ndéanann na scéalta seo dochar do pháistí, dar le Sócraitéas? (25)

(c) An aontaíonn tú le Sócraitéas? Mínigh do fhreagra. (10)

(iii) (a) Cén fáth a bhfuil sé deacair a bheith i do fhealsamh. dar le Sócraitéas? (15)

(b) Cé na hargóintí a úsáideann Sócraitéas le cruthú nach bhfuil na fealsúna gan mhaith mar bhaill de shochaí? (35)

(iv) "Ní mór do na Rialtóirí agus do na Saighdiúirí Cúnta saol dian simplí a chaitheamh." (*An Phoblacht* le Platón) Tabhair cuntas ar an tslí mhaireachtála a mholann Sócraitéas dá Rialtóirí agus dá Shaighdiúirí Cúnta. (50)

Topaic 10. Ealaín agus Ailtireacht na Rómhánach.

(i) (a) Ainmnigh Áirse an Bhua a léirítear i bh**Fótagraf E** ar **Pháipéar X.** (10)

(b) Cén fáth ar thóg na Rómhánaigh áirsí an bhua ar fud a gcuid réigiún? (10)

(c) Agus na téarmaí cearta ailtireachta á n-úsáid agat, déan cur síos iomlán ar an áirse seo. (30)

(ii) Léiríonn **Fótagraf F** ar **Pháipéar X** dealbh d'fhear a bhfuil dealbha brád á n-iompar aige.

(a) Déan cur síos ar conas mar atá an fear gléasta. (5)

(b) Cad é a insíonn éadaí an fhir dúinn faoina stádas sa tsochaí Rómhánach? (10)

(c) Cad hiad na gnéithe den dealbhóireacht seo atá ina n-eiseamláirí tipiciúla den dealbhóireacht Rómhánach, dar leat? (35)

(iii) Léiríonn **Fótagraf G** ar **Pháipéar X** múrealaín ó Herculaneum.

(a) Ainmnigh an stíl phéintéireachta lena mbaineann an saothar seo. (10)

(b) Déan cur síos ar na gnéithe tipiciúla den stíl phéintéireachta seo. (30)

(c) Cén cuspóir a bhain le péintéireacht dá leithéid? (10)

(iv) Léiríonn **Fótagraf H** ar **Pháipéar X** an taobh istigh den Phaintéón sa Róimh.

(a) Conas a fuair an Paintéón a ainm? (10)

(b) Ainmnigh an tImpire a thóg an Paintéón. (10)

(c) Déan cur síos iomlán ar an taobh istigh den Phaintéón. (30)

Leathanach Bán

Leathanach Bán